

Ya Hu Ve Adem 2 Bölüm Adem Ve Evrim 6

– KENAN KOÇ · 01 Şubat 2017

II. GAYP ÂLEMİ VE İNSANIN YARADILIŞI

II.1. Cennet ve cehennem

Mutlak manada olan, sadece Allah'ın vechi* dir. izafi varlıkların ötesine ya da özüne yönelebilen bir bilinç, bu Vechi kendince algılayabilir. Böyle bir bilinçlilik halinde, artık ikilik alemi* ortadan kalkmıştır. Benzer düşünceyle, cennet nimeti, ikiliğin kalkması idrakine yakın bir şuur halini yakalamış bilinçte, görenle görünenin bir olmaya başlaması ve her dileğin anında yerine gelmesidir. ("Cehennem ehliyle cennet ehli bir olmaz. Cennet ehli, isteklerine erişenlerdir." (59/20)).

Özündeki hakikate yönelebilenin gerçekleşmesi sonucu azabın son bulmasıdır. Bu azap, insanın kendinde olmasına rağmen yaşayamadığı güçlerin, bir nevi onu içinde bulunduğu ortam şartlarıyla kısıtlamış olması, kişinin güçsüz halde kalmasıdır.(5) O yüzden denir ki, dünya hayatı aslında cehennemi de cenneti de içinde barındırır. Muhammed İkbâl'e (öl.1938) göre : cennet ve cehennem birer mahal değil, kul için takdir edilmiş hallerdir. Cehennem, cezalandırıcı, intikam alıcı, Allah tarafından kulları için hazırlanmış ebedî bir işkence yeri değil, Allah'a ulaşmaya yaklaşmış bir varlıkta, Allah'ın rahmetini, cana can katıcı rüzgârıyla tekrar hassaslaştıran, uslandırma yolları getiren, varlığı rafine eden bir tecrübedir. Kenan Rifai de (öl.1950), "Benim üç gözlüğüm vardır. Biri ile yakını görürüm. Yani, dünyayı. Biri ile uzağı görürüm. Yani, ahireti. Üçüncü gözlüğüm ile hem yakını hem uzağı, yani hem dünyayı hem de ahireti görürüm. İşte bu tasavvuf gözlüğüdür." derken, aslında maddi âlemin özünü idrak edebilmekten bahseder. Bu maddi özün, boyutsal katmanları, Gerçek varlığa yakınlaşmış idraklerin, deyim yerindeyse maddi âlemden, bu âlemin oluşturucusu olan ve bu âlemleri kendinden ayrı olarak yaratmamasıdır. Bu âlemlerin özünde de olan, ancak hiçbir sınırlamaya sokulamama nedeniyle bu âlemlerden ayrı da olan mutlak Zat'a yaptıkları zoomlamaların seviyelerinden, mertebelerinden başka bir şey değildir. Zira boyut, ya da maddenin özsel katmanları, maddi âlemi o boyuttan algılayabilen (ister ek araçlarla ister zihinsel yetilerle) bilincin işidir. İşte şu anki algılarımızla yakın olan dünya, yani maddi âlem, uzak olan ise maddi âlemin her çeşit özsel katmanlarıdır. Ki tüm ahiret hayatı, melekler âlemi v.b. idrak düzeyleri, her an ve mekânda işler halde olan, bu özsel katmanların boyutsal derecelerinden başka bir şey değildir. Elmalılı M. Hamdi Yazır'ın "İnsan, altı cehenneme, üstü cennete varan tehlike ve sıkıntılarla dolu bir yolun yolcusudur." sözünü, çoğu tefsircilerin cehennemin yedi kapısını, cehennemin yedi tabakası olarak tefsir etmelerini, bu tabakaların üst üste bulduklarına ve her grubun, günahına göre, cehennemin bir bölümüne gireceğine olan inançlarını, bu boyutsal tabakalarla yorumlamak mümkündür.

Düşüncelerimize örnek olarak diyebiliriz ki, Kur'an'daki ahiretle ilgili çoğu ayet gibi, "Sizden oraya (cehenneme) uğramayacak hiç bir kimse yoktur. Bu, Rabbin tarafından kesinleşmiş bir hükümdür." (19/71)

ayetini de, sadece öldükten sonra herkes önce cehenneme gidecek, sonra hak edenler cennete gidecek şeklinde değildir. Dünya hayatının özünde işleyen cennet ve cehennemi düşünerek anlamak gerekir.

Öyle ki bu hayatta sıkıntılı geçirdiğimiz bir an dahi, özünde işleyen cehenneme uğradığımızı gösterir. En büyük azaptan önce, onlara yakın azabı tattıracağız, dönerler diye!." (32/21) ayeti de bunu vurgular. Çünkü ancak dünya hayatındayken kötü yoldan dönme şansımız olduğuna göre, demek ki bu dünya hayatında da, yakın azabı tadıyoruz.

Söylediklerimize paralel olarak, Şeyh Bedrettin (öl.1420), Varidat adlı yapıtında "Bütün âlemlerin her zerrede bulunduğu şüphesizdir. Her güzel şey cennet ve her kötü şey cehennemdir." der. Taoizm* yorumcularından, bilimkurgu yazarı Le Guin (1929-) de şunu söyler: "Cennet ve dünya birdir. Şehrinizin sokaklarında yürürken, cennetin Yol'unda yürürsünüz." Ve yine bu yönden, denmiştir ki, Allah'ı bilmek, hem dünya hem de ahiret için, gerçek nimettir. Yine

"Onlar, dünya hayatının sadece zahirini bilirler. Ve ahiretten gafıldırler.." (30/7) ayetinde, dünya hayatının zahir yönünün karşısına ahiretin konması, ahiretin dünya hayatının batını yönü olduğunu gösterir. İşte bu batınlıktan dolayı ahiret hayatı görülenin özünde her an ve mekanda işleyen gayb alemidir* ve o alemin gerçek bilgisi de Allah'a mahsustur:

"O, gayb âlemini de, şahadet âlemini de bilen, Azîz ve Rahîm olandır.." (32/6),

"De ki: "Semaların ve yerin Fatrı âşikârı ve gaybı bilen Allah'ım!. Kullarının arasında ihtilâfa düştükleri şey hakkında hükmü sen verirsin." (39/46),

"Muhakkak ki Allah, semaların ve yerin gaybını bilir. Allah, bütün yaptıklarınızı değerlendirir." (49/18).

Yukarıda verdiğimiz ayet için, Prof Dr. Süleyman Ateş (1933-) şöyle der: "(19/71) ayetinin tefsirinde güçlük görülmektedir. Ayetlerin sözgeliminden, bütün insanların cehenneme uğrayacağı, ancak korunanların kurtarılıp zalimlerin orada bırakılacağı anlaşılmaktadır. Müfessirlerden kimi, bütün insanların cehenneme gideceğini, fakat korunanlara azap edilmeyip onların (bir müddet azap hissetmeden orda kalsalar da) oradan kurtarılacaklarını söylemişlerdir. Kimine göre ayette geçen ha zamiri kıyamete gider (yani bu yorumda ayet, bütün insanların cehennemden geçeceğini değil, kıyamette dirileceğini anlatır). Bütün insanlar kıyametteki hesaba gelir. Korunanlar kurtarılırlar, suçlular cehenneme atılırlar." (6)

Görüldüğü üzere, ahiret hayatının dünyasal hayatın hali hazırda özünde işleyen bir gerçeklik olduğunu ve dünya hayatında da aslında cehennem ve cenneti yaşadığımızı idrak edemeyen düz bir mantıkla ayetlere baktığımızda, gerçekten de bazı ayetler anlaşılmaz ya da çözümünü güç olarak kalmaktadır. insan mantığını tam da tatmin edemeyen yorumlarla bu sıkıntıdan kurtulmaya çalışılmaktadır.

Bu ayette, Hamdi Yazır'ın çevirisiyle, İçinizden hiçbiri istisna edilmemek üzere mutlaka cehenneme varacaksınız. Bu Rabbin katında kesinleşmiş bir hükümdür, denir. Burada cehenneme varıştan ya da uğrayıştan yani cehennemle bir şekilde kısa veya uzun süreli bir temas geçişten bahsedilir ki, dediğimiz gibi, sırf dünya hayatındaki en küçük bir sıkıntılı an bile, yaşayanın, bu hayatın özünde işleyen ahiret hayatının cehennemi terbiyesine temas ettiğini gösterir. Bu bakımdan hayatı zorluklarla geçen peygamberlerin bile böyle bir temastan uzak tutulmadıkları gerçeği, ayetin herkesi kapsayan kesin hükmüyle uyumludur. Ama cehennemi bu dünya hayatının da özünde işleyen bir bilinçlilik hali olarak değil de, sadece dünya hayatı ötesinde olacak olan bir azap yeri olarak ele aldığımızda, elbette, peygamberlerin dahi bu cehenneme uğramalarını ancak mantığa uymayan

tevillerle* açıklayabiliriz. Mesela peygamberlerin, Hz. Muhammedin miraç mucizesinde tüm cehennemlik ve cennetlikleri görmesi gibi, cehenneme uğrayışlarının bir gözlemci olarak olduğunu ve cehennemin azabını tatmadıklarını söyleyebiliriz. Elbette peygamberler, büyük bir olgunluğa sahip olduklarından, dünyasal cehennemi terbiyeleri yani dünyada çektikleri aşırı sıkıntılar bile, onlar için bir gözlemci ruhun kabul ve teslimiyeti içinde geçmiş olabilir. Ama bu, dünyasal hayatın özündeki cehennemi boyutu bize inkâr ettirmez, aksine ispat ettirir.

Şimdi bu çerçevede, yukarda verdiğimiz (32/21) ayetine tekrar dönelim. Çoğu tefsir âlimleri, bu ayette geçen yakın azabın, dünyada uğranacak açlık, kıtlık ve benzeri belalar olduğu konusunda hemfikirlerdir. Tefsircilere göre, azab-ı edna yakın azap, dünya azabı, azab-ı ekber de ahiret azabıdır. Ayette, insanlara, belki (kötülüklerden) dönerler diye bu yakın azabın tatırıldığı söyleniyor. Dediğimiz gibi, dönmek için ise, dünya hayatında olmak şarttır. Öldükten sonra pişmanlığın fayda etmeyeceği Kur'an'da birçok ayette vurgulanır. Azab-ı edna diye tarif edilen yakın azap, dünya hayatına ait olduğuna ve aynı zamanda azap kavramı, ahirete mahsus cehennemi bir terbiye ediş biçimini yansıttığına göre, dünya ve ahiret hayatlarının, aslında içi içe geçmiş hayatlar oldukları gerçeği karşımıza çıkar. Öyleki ahiret hayatı dünya hayatını kapsar ama dünya hayatı, bir modern matematik terimiyle açıklarsak, ahiret hayatının sadece bir alt kümesidir. Dünyada yaşarken de, bilemesek de ahireti yaşar, cenneti ve cehennemi müşahade ederiz. Öyle ki kimilerine göre dünya, cehennemden farksızdır. Kimilerine göre ise dünyadan başka cennet aramak boştur. Bu görüşler aslında ahireti inkâr etmek için ya da dinlerde tasvip edilmeyen aşırı ümitsiz ruh hallerini yansıtmak için ileri sürülmüş olsalar da, özlerinde büyük bir gerçeğin bir bölümüne temas ederler. O da dünya hayatının özünde her an işlemekte olan ve dünya hayatımızın sonunda aşikâr hale gelecek olan ahiret hayatının gerçekliğidir.

**** DAĞ ****

Adam, cennetin cehennemini ne olduğunu öğrenmek istiyordu. Ona dediler ki, uzak bir ülkede yüksek bir dağ vardır. Bu dağda derin bir mağara... Öyle derindir ki bu mağara, yerin, bir insan için inilebilecek en derin yerine iner. Orada bir bilge yaşar. Cehennemi en iyi o bilir. Ve o dağ, öyle uludur öyle uludur ki, zirvesi yerin bir insan için çıkılabilecek en yüksek yerine çıkar. Orada da bir bilge yaşar. Cenneti en iyi bilen de odur.

Ve adam gitti uzak ülkeye. Buldu ulu dağı. Mağarasına girdi. Günlerce indi yerin içine. Ve en karanlık, en alçak yerde, bilgeyi buldu. Sordu ona, cehennem nedir? Bilge şöyle bir baktı karanlık gözlerle adama. Baktı. Cehennem nefsidir, dedi. Ve karanlığa sindi der demez, kayboldu gözden...

Adam cevabı düşünerek mağaradan çıkmaya koyuldu. Günlerce ilerledi yine. Ve çıktığında, birkaç gün dinlendikten sonra dağın eteklerinde, zirveye tırmanmaya başladı. Cehennemi anlayamamıştı. İnşallah cenneti anlarım, diyordu içinden. Günlerce tırmandı. Ve güneşe en yakın, en yüksek yerde, bilgeyi buldu. Sordu ona, cennet nedir? Bilge şöyle bir baktı adama ve dedi ona parlayan gözleriyle, cennet nefsidir. Ve ışıktaydı kayboldu.

Adam şaşkın, kalakaldı. Büyük bir hayal kırıklığı içindeydi. Bunca yolu bunun için mi aşmıştı. Anlayamadığı şeyleri duymak için. Neden sonra inmeye koyuldu zirveden. Dağın eteklerine yaklaştığında bir çobana rastladı. Selamlaştılar. Çoban, nereden geldiğini sordu yabancıya. O da anlattı hayal kırıklığını. Çoban elbette öyledir, dedi bilen gözlerle adama, neden anlamadın ki. Bilmez misin, küçükken bana babam söylemişti, ona da babası söylemiş, bu dağ nefsidir...